

Nr 11

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för att fördjupa och stärka det svenska folkstyret.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas de likalydande motionerna I: 35 och II: 50. Texten är tryckt i första kammaren.

Motionärer är i *första* kammaren herr Holmberg samt herrar Eskilsson, Yngve Nilsson, Gösta Jacobsson, Sveningsson, Kaijser och Virgin (alla h) och i *andra* kammaren herr Bohman samt andre vice talmännen Cassel, herrar Magnusson i Borås, Eliasson i Moholm, Nordgren, Hedin och Turesson samt fru Kristensson och fröken Wetterström (alla h).

Hemställan avser: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte överlämna motionen till grundlagberedningen för beaktande av däri angivna riktlinjer i syfte att fördjupa och stärka det svenska folkstyret».

Motionerna är uppdelade på avsnitt med följande rubriker: maktbalans — förutsättningen för demokrati; förmögenhetspridning; decentralisering krävs; kommunal demokrati; folkomröstning; fri radio och TV; kollektivanslutningen; obligatoriskt medlemskap i studentkår; partistödet. Utskottet hänvisar beträffande de utvecklade synpunkterna till motionen I: 35.

Motioner vid 1966 och 1967 års riksdagar

Även vid de båda senaste riksdagarna har av högern väckts partimotioner, i vilka utvecklats synpunkter och reformkrav i ett flertal hänseenden och hemställts att det anförda måtte beaktas i samband med arbetet på en ny författning.

Motionerna 1966 tog upp följande frågor: utlandssvenskarnas rösträtt; partistödet; åsiktstvång och kollektivanslutning; folkomröstning; enkamarsystem; maktbalans genom maktdelning; maktkoncentration; planeringsområdet; den kommunala demokratin. Då motionerna företogs till behandling i utskottet hade grundlagberedningen just tillsatts och fått sina direktiv. I sitt utlåtande (nr 30) anförde utskottet, att det inte fann skäl till ändring eller komplettering av dessa direktiv, samt avstyrkte motionerna. Utskottets högerledamöter reserverade sig med yrkande om tilläggsdirektiv i enlighet med motionerna. Dessa avslogs av riksdagen.

Bihang till riksdagens protokoll 1968. 5 saml. 2 avd. Nr 11

Motionerna 1967 tog upp följande frågor: utlandssvenskarnas rösträtt; folkomröstning; radion och televisionen; kollektivanslutning; partistödet; maktkoncentrationen; planeringsråden; kommunal demokrati. I sitt utlåtande (nr 9) lämnade utskottet en översikt över de skilda frågornas tidigare behandling och anförde därefter:

Flera av de spörsmål, som upptas i motionerna, är enligt utskottets mening ej ägnade att behandlas i samband med författningsfrågan. Detta gäller frågorna om utlandssvenskarnas rösträtt, radion och televisionen, kollektivanslutning till politiska partier, partistödet samt den kommunala demokratin. Frågan om rösträtt för utlandssvenskar bör behandlas i anslutning till de speciella utredningarna därom. Det statliga radio- och televisionsmonopolet fastställdes av riksdagen under 1966 års höstsession och bör inte omprövas av grundlagberedningen. Däremot kan denna, som förut-sattes i förarbetena till radiolagen, komma att pröva frågan, om vissa grundläggande regler rörande massmedia bör införas i en ny grundlag. Beträffande frågorna om kollektivanslutning till politiska partier och om partistödet hänvisar utskottet till sina denna dag avgivna utlåtanden nr 7 och nr 8 angående dessa ämnen. Den kommunala demokratin är redan föremål för utredningar och uppmärksamhet i flera sammanhang. Särskilt må nämnas att den av motionärerna upptagna frågan om JO-tillsynen över kommunerna kan förutses bli aktualiserad i samband med en förväntad reform beträffande riksdagens ombudsmannaämbeten under innevarande år. Att hänskjuta spörsmål rörande den kommunala demokratin till grundlagberedningen kan utskottet i detta läge inte finna befogat.

I övrigt behandlar motionärerna den allmänna frågeställningen om fördelningen av inflytandet över samhällsangelägenheterna. I detta sammanhang upptas bl. a. folkomröstningsinstitutet. Det måste förutsättas att hit-hörande problem blir föremål för grundlagberedningens uppmärksamhet utan något särskilt initiativ från riksdagens sida och att därvid även de synpunkter, som motionärerna anför, kommer att bli framförda.

Utskottet avstyrkte sålunda motionerna. Högerledamöterna reserverade sig med yrkande, att motionerna måtte överlämnas till grundlagberedningen. I motiveringen anfördes att det visserligen kunde sägas om flera av de speciella frågor som aktualiserats i motionerna, att de knappast borde bli föremål för särskild utredning genom grundlagberedningen. Detta hade inte heller påyrkats. Med hänsyn till att den problematik som behandlats inte vunnit särskilt beaktande i direktiven framstod emellertid ett initiativ från riksdagens sida som befogat. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

I sitt av riksdagen godkända utlåtande 1967 över motioner med samma syfte uttalade utskottet, att flera av de upptagna frågorna inte var ägnade att behandlas i samband med författningsfrågan och att de problem som i övrigt aktualiserades måste förutsättas bli föremål för grundlagberedningens uppmärksamhet utan något särskilt initiativ från riksdagens sida samt att

därvid även de synpunkter motionärerna anfört kommer att bli framförda. På samma skäl hemställer utskottet nu,

att riksdagen avslår motionerna I: 35 och II: 50.

Stockholm den 8 februari 1968

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Carl Albert Anderson (s), Sveningsson (h), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Dahl (s), Sörlin (s), Sörenson* (fp), Svenungsson (h) och Ernst Olsson *(cp); samt

från andra kammaren: herrar Hamrin i Jönköping (fp), Henningsson (s), Wahlund (cp), Magnusson i Tumhult (h), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Andersson i Billingsfors (s), Norrby (fp), Henrikson (s) och Lindberg (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Sveningsson, Svenungsson och Magnusson i Tumhult (alla h):

I den reservation, som högerledamöterna avgav till utskottets utlåtande 1967 över motioner med samma syfte, anfördes att ett riksdagens initiativ framstod som befogat då den problematik — den enskilde medborgarens möjligheter att öva inflytande över samhällsangelägenheterna — som är kärnpunkten i motionerna inte vunnit särskilt beaktande i direktiven för grundlagberedningen. På samma skäl anser vi nu att utskottet bort hemställa,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att motionerna I: 35 och II: 50 överlämnas till grundlagberedningen.